

SAK:n hallituksen varapuheenjohtaja Katja Syvärinen
Paasitorni, Helsinki

Puhe SAK:n edustajiston kokouksessa 22.5.2025 (muutosvarauksin)

Puheenjohtajisto, arvoisat edustajiston jäsenet, hyvä kokousväki!

Aaveet kummittelevat Euroopassa ja sen laidoilla. Venäjän edelleen jatkuva hyökkäyssota Ukrainassa, kansanmurha ja sotarikokset Gazassa tuovat eteemme väistämättä kysymyksen siitä, kyetäänpö maailmassa ratkomaan monimutkaisia kriisejä. Osataanko enää tehdä rauhaa? Uutiskuvat Ukrainasta ja Gazasta eivät ole kuvia jostain kaukaa. Ne tulevat meidän arkeemme ja vaikuttavat suomalaiseenkin politiikkaan. Ne heiluttelevat taloutta, niillä vaikutetaan laulukilpailujen tuloksiin. Meidän solidaarisuutemme kantaa Suomen rajoja laajemmalle. Me sanomme: ei sotaa, ei väkivaltaa, ei alistamista. Ei missään! Ei koskaan!

Me ymmärrämme, että Euroopassa on pakko varautua huonoihinkin skenaarioihin. On myös ymmärrettävää, että sovitaan yhteisesti Euroopan ja NATO:n tasolla puolustusmenoihin käytettävästä bkt-osuudesta. Yhteinen taloudellinen tavoite ei silti ole ongelmaton. Rahaa saa kyllä kulumaan, kun ostaa paljon ja mahdollisimman kalliilla hinnalla. On järkevää käyttää lisääntyvät määrärahat mahdollisimman järkevästi.

Samalla tavalla kuin ay-liike on vaatinut työntekijöille reilua vihreää siirtymää, me vaadimme vastuullista varautumista. Mitä se käytännössä tarkoittaisi? Ainakin panostuksia kotimaiseen puolustusteollisuuteen, aineelliseen, henkiseen ja kulttuuriseen huoltovarmuuteen. On eri asia investoida kotimaiseen hiilivapaaseen teräkseen kuin israelilaisiin asejärjestelmiin. Ennen kaikkea, aina kun mahdollista, on ajateltava suomalaisten työllistämistä. Myös eurooppalainen ammattiyhdistysliike on myös painottanut ReArm-politiikan rinnalla sitä, että kansalaisten sosiaaliturvasta on huolehdittava. Ihmisillä on oltava vahva luottamus ja sidos yhteisöön ja yhteiskuntaan. Jotta voi olla puolustustahtoa, on oltava asioita, joita halutaan puolustaa.

Hyvät toverit,

Orpo-Purran hallitus on muodostamisestaan lähtien määrätietoisesti toteuttanut työnantajien kirjoittamaa ohjelmaa. Se ei ole työllisyyden ja talouden kasvattamisen ohjelma, vaan työelämäheikennysten ja eriarvoisuuden kasvattamisen ohjelma. Sitkeästi hallituksen ministerit selittävät, että ihmeiden aika koittaa, kun talouden rattaat pyörähtävät käyntiin ja työllisyys lähtee kasvuun. Toistaiseksi hallituksen kasvutoimet ovat kuitenkin kasvattaneet vain työttömyyttä, köyhyyttä ja valtion velkaa.

Demokratiassa ja enemmistöparlamentarismissa on mahdollista ja sallittua tehdä enemmistöpäätöksiä, myös sellaisia, jotka satuttavat ja loukkaavat toisia. On eri asia, onko se oikein. Työmarkkinamaailmassa on totuttu siihen, että eri mieltä voidaan olla, mutta rumaa peliä ei pelata, koska samaan pöytään istutaan kohta uudelleen. Nyt on valittu aivan toisenlainen tapa toimia. Vaikka entinen työministeri Satonen väistyessään kehui, että on onnistunut viemään työmarkkinajärjestöiltä veto-oikeuden lainsäädäntöön, tosiasialla työnantajalla on ollut tämän hallituksen aikana vahva veto-oikeus, varsinainen joulupukin kuuma linja vuorokauden ympäri.

Pitkään vaikutti siltä, että hallituksen ja työnantajapuolen hampaissa oli erityisesti yksityisen sektorin työntekijöiden järjestäytyminen ja Hakaniemen liittojohtajat. Harvat hallituspuolueiden edustajista kuitenkaan ainakaan julkisesti kyseenalaistivat hoitajien, poliisien ja opettajien korkeaa järjestäytymisastetta. Mutta sitten kokoomuksen puoluejohtajilla tehtiin, heidän oman kertomansa mukaan, viestinnällinen virhe ja suututettiin opettajat. Ei siis sisällöllistä virhettä, koska liiton jäsenyys ei ole nykykokoomuksen mielestä kannattava diili. Kokoomus oli kertoman mukaan ajanut jo hallitusohjelmaneevotteluissa ay-jäsenmaksun verovähennysoikeuden poistamista, mutta koska silloin ei löytynyt keinoa poistaa sitä myös työnantajilta, asia oli jäänyt pöydälle. Puoliväliriihessä asia kuitenkin eteni eikä mahdollinen epäsymmetrisyys enää haitannut. Riihessä on kuulemma tehty kompromisseja.

Onkin syytä kysyä: mikä oli perussuomalaisille tärkeämpää kuin kannustaa työntekijöitä ja työnantajia liittojäsenyyteen verovähennyksen kautta? Raamatullista vertausta käyttäen, mikä oli se hernekeitto, jolla nuo eesaut möivät duunarin oikeudet ja edistivät osaltaan yleissitovuuden murtumista? Se olisi mielenkiintoista ja tärkeääkin tietää, koska, niin, arvopohjaisuus ei koske pelkästään ulkopolitiikkaa. Ihmiset arjessaan elävät tuntevat joka päivä nahoissaan, minkälaisia arvopohjaisia päätöksiä hallitus esittää ja eduskunnan enemmistö siunaa.

Verianin tekemän kyselyn mukaan ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden haluaa säilyttää seitsemän kymmenestä ja työnantajaliittojen kuusi kymmenestä suomalaisesta. Mielenkiintoista on, että luvut ovat hyvin samanlaiset riippumatta siitä, kysytäänkö koko väestöltä vai pelkästään palkansaajilta. Leikkaushalua löytyy eniten kokoomuksen äänestäjistä, mutta heistäkin 38 % pitää huonona ajatusta poistaa jäsenmaksun verovähennysoikeus ammattiliitoilta.

Tulos kertoo, että verovähennysoikeudella on vankka tuki puoluekannasta tai koulutustasosta riippumatta. On outoa, että hallitus esittää tällaista leikkausta. Sen säästö valtiolle ei ole kummoinen eikä ehdotuksella ole edes hallituspuolueiden omissa riveissä ehdotonta kannatusta.

Tällekin päätökselle kuitenkin löytyy selitys. Hallituksen puoliväliriihen ympärillä nähtiin näytelmä, joka hakee vertaistaan. Jo usean vaalikauden ajan erilaisilla taloudellisilla toimenpiteillä on edellytetty olevan valtiovarainministeriön todentamia työllisyys- ja talousvaikutuksia. Nyt suurituloisten ennätysellistä veroalea perusteltiin ”dynaamisilla vaikutuksilla”, joille ei lopulta löytynyt pitävää katetta. Valtiovarainministeriön uskottavuus kärsi tässä episodissa valitettavan kolauksen, etenkin, kun yhteistä luotettavaa tietopohjaa päätöksenteon tueksi on muutoinkin ollut vaikea löytää. Olennaista on, että nyt tiedämme varmaksi, että tämä hallitus ei nojaa tutkimustietoon, vaan olennaista kaikessa on EK:n todentamat dynaamiset vaikutukset, joiden satumaiseen listaan voidaan nyt lisätä myös ay-jäsenmaksuasiasia.

Hyvät edustajiston jäsenet,

Verovähennysoikeus tai ei, ammattiliiton jäseneksi ei liitytä sen vuoksi, että se on halpaa. Liiton jäseneksi liitytään, koska se on järkevää. Järjestäytyminen on kannattavaa sekä työntekijöille että työnantajille. Suomen talous ja työpaikat hyötyvät järjestäytyneistä ja ennustettavista työmarkkinoista. Siksi valtio on tukenut sekä työntekijöiden että työnantajien järjestäytymistä ja korkea järjestäytyminen on koettu koko maan eduksi. Verianin kyselyn vastausten perusteella ihmiset kokevat tämän edelleen tärkeäksi: 55 % mielestä valtion tulisi tukea järjestäytymistä myös jäsenmaksujen verovähennysoikeudella. Suomalaiset näkevät järjestäytyneiden työmarkkinoiden hyödyt sekä koko yhteiskunnan tasolla että omassa elämässään. Hallituksen suunnitelmat eivät kansalaisten tukea saa.

Suomalaiset tukevat vahvasti myös työehtosopimusjärjestelmää. Lähes kahdeksan kymmenestä suomalaisesta (76 %) kokee itse hyötynensä yleissitovasta työehtosopimusjärjestelmästä. Jopa johtavassa asemassa toimivat sekä yrittäjät kokevat järjestelmästä olevan itselleen enemmän hyötyä kuin haittaa. Samoin kokee myös enemmistö kaikkien hallituspuolueiden kannattajista. Maan hallituksen toimet uhkaavat yleissitovaa työehtosopimusjärjestelmää, jos työnantajien ja työntekijöiden järjestäytyminen rapautuu.

Kysymys kuuluukin taas: jos tes-järjestelmä, jota ylläpitää vahva järjestäytyminen, on sekä työnantajien että työntekijöiden mielestä hyvä ja toimiva, kenen etua tämän kaiken särkeminen oikein palvelee? Kuka vetelee naruja taustalla? Hallitaanko maata vähällä järjellä, vai onko jollain oikeasti suurempi suunnitelma? Tutkivalla journalismilla olisi töitä!

Hyvät kuulijat,

Järjestäytyminen ammattiliittoihin on ollut hitaassa laskussa pitkään jo ennen nykyisen hallituksen siihen lisäämiä ylimääräisiä kierroksia. TEMin työolobarometrissa on selvitetty palkansaajien ammatillista järjestäytymistä vuodesta 2002 alkaen. Ammattiliittoon kuuluminen on pitkällä aikavälillä vähentynyt. Taloudellista turvaa työttömyyden varalle on viime vuosina haettu aiempaa useammin pelkästä työttömyyskassan jäsenyydestä. Vuonna 2024 noin 65 % palkansaajista oli ammattiliiton jäsenenä ja lisäksi viidennes kuului vain työttömyyskassaan. Osa palkansaajista ei siis kuulu kumpaankaan. Työntekijäammateissa järjestäydytään heikommin kuin toimihenkilöissä, nuoret huonommin kuin vanhemmat, miehet huonommin kuin naiset, yksityisellä sektorilla huonommin kuin julkisella.

Mutta, hyvät toverit, emme me tämän kehityksen edessä seiso kädet taskussa. Kevätjuhlatempuilla tätä ei ratkaista, taika tehdään työpaikoilla. Me toimimme kyllä. Meidän on välttämätöntä toimia ja me haluamme toimia. Voi olla, että meidän on syytä pohtia myös sellaisia toimia, jotka vaativat meiltä uutta ajattelua ja rohkeitakin valintoja.

Kerron esimerkin: Hallitus valmistelee parhaillaan työttömän peruspäivärahan ja työmarkkinatuen yhdistämistä uudeksi yleistueksi. Luonnos tästä sosiaaliturvan uudistuksesta on lausuntokierroksella myös SAK:ssa. Käytännössä uudistuksessa peruspäiväraha lopetetaan ja työmarkkinatuki muutetaan yleistueksi. Vähemmällä huomiolla on jäänyt, että jatkossa työttömyyskassoihin kuulumattomat työntekijät putoavat yleistuelle työttömäksi jäädessään ja tämä tarkoittaa mm. tuloihin perustuvaa tarveharkintaa, osalle työttömistä tuen odotusaikaa sekä osittaista etuutta. Samaan aikaan hallitus päätti puoliväliriihessä, että ansioturvaa kaikille ei toteuteta. Jos emme voi vaikuttaa yleistuen sisältöön, niin me voimme kannustaa työpaikoilla kaikkia liittymään työttömyyskassoihin. Olisi tärkeää saada kaikki kassoihin kuulumattomat liittymään vähintään työttömyyskassoihin, vaikka tuki tarjoamme kaikille myös liiton jäsenyyttä.

Tämä on ollut meille pitkään hankala asia. Pelkän kassan jäsenyyttä emme ole mielellämme suositelleet, saati mainostaneet, vaikka se onkin mahdollista myös ammattiliittoja lähellä olevien kassojen osalta. Mutta onko meidän näkökulmastamme sitten parempi, että työntekijä valitsee yksityisen kassan tai jää kokonaan vakuuttamatta?

Kun pitkään markkinoitiin liittojäsenyyttä työttömyysturvalla, markkinoitava tuote oli itse asiassa kassan jäsenyys. Liiton tärkein tuote, työehtosopimus ei ole ollut niin houkutteleva sisäänvetotuote, koska sitä on pidetty itsestäänselvyytenä, jonka saavat myös liittoon kuulumattomat saman alan tai työpaikan työntekijät. Liiton antama apu ja tuki kohdistuvat selkeimmin vain jäseniin.

Kulunut työehtosopimuskierrös on näyttänyt jälleen kerran, että perusasioissa on potkua, SAK:lainen liike on valmis puolustamaan työntekijöiden etua sitkeästi ja tarvittaessa pitkäänkin taistellen. Se on parasta markkinointia. Työehtosopimusten teko on vaativaa työtä ja sen työn me osaamme.

Ammattiyhdistystoiminta on tietysti paljon muutakin kuin tessien tekoa. Sen täällä koolla oleva väki tietää paremmin kuin hyvin. Viime viikonloppuna kokoontuneet SAK:n aluetoimikuntien ja paikallisjärjestöjen veturit pohtivat syvällisesti kansalaistoimintaa ja järjestötyön tulevaisuutta. Rakenteiden ravistelu aika ajoin on tärkeää ja välttämätöntä. Silloin näkee, mikä on vahvaa ja pitävää ja missä on korjaustarpeita.

Joskus voi olla syytä uudistua isostikin. Kuluneet kaksi vuotta on ollut työntekijöiden kannalta melkoista myllytystä. Olemme sen myötä yhdistäneet voimiamme ja kehittäneet tuloksellista koordinaatiota liittojen kesken. Ehkä tällainen tilanne saa meidät terhakoitumaan myös järjestölliseen uudistumiseen ja uudenlaiseen yhteistyöhön. Tartutaan haasteeseen ja tehdään taikoja työpaikoilla ja koko yhteiskunnassa!